

Twee generaties over Westhoff

Piet Kuiper, emeritus hoogleraar plantenfysiologie, reageert op de Op Pad met Jan Vermaat op Terschelling (Landschap 2009/1: 28-32). Hij vindt dat Vermaat in zijn kritiek op Westhoff geen recht doet aan deze grote veldbioloog die hij rekent tot de top van de vorige eeuw. Vermaat is blij met Kuiper's reactie: "Het debat wordt gemist en lijkt in deze tijd van H-indexen überhaupt uit te sterven." Hieronder hun beider reacties.

Westhoffs werk moet gezien worden in zijn eigen tijd

Piet Kuiper

Met interesse heb ik het artikel in LANDSCHAP 2009/1 over Terschelling gelezen. Ik wil graag enige kanttekeningen maken.

1 Westhoff heeft nimmer de term 'super-organisme' gebruikt. Hij was afkerig van welke holistische benadering in de biologie dan ook.

2 De discussie over continue versus discontinue overgangen is al bijna 60 jaar geleden gevoerd in het tijdschrift *Kruipnieuws*, orgaan van de plantensociologische werkgroep van de Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie. De eindconclusie was te verwachten: continue overgangen komen voor en hiernaast zijn er ook genoeg voorbeelden van discontinuïteit in vegetaties, bijvoorbeeld als een soort als galigaan open

water doet verlanden. Westhoff heeft in de oorlog veel onderzoek gedaan in noordoost Twente, waar door het traditionele keuterboerenbedrijf de vegetatiegrenzen vanzelfsprekend scherp waren. Misschien is hij pas bij zijn latere studies in de duinen van de Waddeneilanden tot het inzicht gekomen, dat in de duinen vaak continue overgangen bestaan, zoals u noemt voor noord- en zuidhellingen van duinen. Maar de exoot cranberry komt toch vaak in dichte scherp begrensde plekken voor op Terschelling.

3 De discussie over de twee scholen is mijns inziens gedateerd. Men kan beter pragmatisch zijn in botanisch veldonderzoek. Voor het behoud van zogenaamde Rode Lijst-soorten is de Braun-Blanquet aanpak vaak succesvol, terwijl voor processen als verlanding van uitgeveende petgaten in het laagveen beter uitgegaan kan worden van het gedrag van de individuele verlandingssoorten. Bij langdurig constant natuurbeheer zullen de planten-

gemeenschappen het best tot ontwikkeling komen met een hoge biodiversiteit, terwijl bij voortdurende verandering van het beheer de gemeenschappen onvoldoende gekarakteriseerd kunnen worden en er zich een fragmentarische ontwikkeling inzet met vaak een sterke dominantie van een enkele soort en een hieruit voortvloeiende lage diversiteit.

4 Ik reken Westhoff, samen met Wim van Dobben, Ies Zonneveld en natuurlijk Jacques P. Thijsse wel tot de grote Nederlandse veldbiologen van de vorige eeuw. Ik hoop duidelijk gemaakt te hebben, dat men bij kritiek op Westhoff zeer genuanceerd te werk dient te gaan en zijn wetenschappelijk werk alleen objectief kan beoordelen als men hem plaatst in zijn eigen tijd.

Prof. Dr. Ir. P.J.C. Kuiper Rijksuniversiteit Groningen, Biologisch Centrum, Postbus 14, 9750 AA Haren. p.j.c.kuiper@rug.nl

Westhoff zou nu waarschijnlijk te licht worden bevonden

Jan Vermaat

Hierbij mijn reactie op de uwe. Ik houd daarbij uw volgorde aan.

1 De term 'superorganisme'. Waarschijnlijk heeft u formeel gelijk. Ik heb er Westhoff & Den Held (1969) en Wilde Planten deel 1 op nagelezen. In het eerste werk kon ik inderdaad geen grond vinden voor de interpretatie van een vegetatie als superorganisme. In Wilde Planten – waarvan Westhoff overigens niet de enige auteur is – ligt dat echter anders. Op bladzijde 149 staat: "... een echte plantengemeenschap is meer dan een toevallig samenraapsel ... (ze, red.) zijn meer dan de som der afzonderlijke individuen waaruit ze bestaan; het zijn organisaties met een eigen en zelfstandig niveau. ... (Ze, red.) zijn ... een eigen regulatie mechanisme rijk." Organisatie of superorganisme, het ligt dicht bij elkaar wat mij betreft. Dus is mijn karakterisering niet volledig uit de lucht gegrepen.

2 en 3 Discontinue of continue overgangen en de gedateerdheid van discussies. Ik zei al: "Je kunt beide zien." Belangrijker voor mij is dat er een toetsbare theorie of hypothese gepresenteerd wordt. Die mis ik, bijvoorbeeld in het inleidende deel van Westhoff & Den Held (1969). En die miste ik meer toen ik me er als beginnende ecooloog in verdiepte. Uw constatering dat de discussie gedateerd is lijkt me terecht. Maar je kan de veelheid aan patronen juist ter plekke in het veld zo goed

zien. Overigens zit er een grandioos schaalprobleem in verstopt – continue over een millimeter, meter of kilometer – en zie ik hier een overeenkomst met de discussie over de al dan niet aanwezige alternatieve stabiele toestanden en *regime shifts* in ecosystemen.

4 Westhoff is een van de grote Nederlandse veldbiologen. Ik zal de laatste zijn om de invloed van Westhoff op het Nederlandse natuurbeheer te bagatelliseren. Mijn kritiek behelst de geringe mate van toetsbaarheid van het syntaxonomische werk waarvan hij volgens mij toch als wegbereider in Nederland mag worden beschouwd. Uiteraard heeft u gelijk dat hij in zijn tijd beoordeeld moet worden. In het huidige tijdsgewricht zou zijn wetenschappelijke productie gewogen worden naar citaties en dan vermoedelijk te licht bevonden (16 papers in ISI Web

of Knowledge, H-index is 8). De plantenfysioloog P.J.C. Kuiper uit Groningen zou het daarin beter doen (136 papers tussen 1964 en 2005, H-index 31). Beide worden overigens nog steeds geciteerd (2009). Of het belang van iemand of zijn werk gelijkgesteld kan worden aan het aantal citaties, is een andere vraag, maar het belang van internationaal publiceren staat voor mij buiten kijf.

Dr. Ir. J. E. Vermaat Institute for Environmental Studies, Vrije Universiteit Amsterdam
De Boelelaan 1087, 1081 HV Amsterdam
jan.vermaat@ivm.vu.nl

Literatuur

Westhoff V. & A.J. Den Held, 1969. Plantengemeenschappen in Nederland. Zutphen. Thieme & Cie.